

Sărbătorile de iarnă sunt prilej de bucurie pentru toți românii. Iarna, anotimpul plin de magie, este înnobilit de tradiții și obiceiuri transmise din generație în generație, strâns legate de sărbătorile creștine din anotimpul rece, care dau acestora un farmec aparte, fiind considerate cele mai frumoase sărbători. În cultura tradițională a noastră, a românilor, întâlnim autenticitatea acestor obiceiuri specifice fiecărei zone geografice în parte. Aceste datini, care au originile în timpuri străvechi, sunt păstrate și respectate cu sfințenie și astăzi, cu precădere în zonele rurale, ele reprezentând un adevărat izvor de bogăție spirituală.

Triburile de păstori și agricultori de pe teritoriul vechii Dacii, au perpetuat aceste obiceiuri și tradiții aflate în strânsă legătură cu caracterul solar al lumii agrare, prin viu grai, împletite armonios, de cele mai multe ori, cu tradiția creștină venită peste veacuri. Întreg ciclul al sărbătorilor de iarnă se deschide cu sărbătoarea Sfântului Andrei, Sântandrei și se încheie cu Boboteaza. Asemeni altor sărbători creștine, Ziua Sfântului Andrei s-a suprapus și ea peste alte ceremonii (precreștine) și anume peste Anul Nou Dacic, de unde și faptul că această zi se mai numește și astăzi în folclor Ziua Lupului. Marele lup Alb era considerat animalul protector, neînfricat, nesupus, simbolul inteligenței și al dreptății, precum și salvatorul în momentele grele. Astfel, la 30 noiembrie, românii își sărbătoresc patronul spiritual, pe Sfântul Andrei.

Ajunul Sfântului Andrei este considerat unul dintre acele momente când se înlătură bariera dintre văzut și nevăzut. Andreiu, sau Cap de iarnă cum i se mai spune în Bucovina, permite o întrepătrundere a planurilor malefic cu cel benefic, dând posibilitatea ca lucrurile importante din existența oamenilor să poată fi aduse în matca lor firească. Se spune că în această noapte umblă strigoii să fure mana vacilor, mințile oamenilor și rodul livezilor, iar țăranul român folosește usturoiul pentru a înlătura aceste primejdii. Astfel, casa, grajdul, cotețele, ușile și ferestrele gospodăriilor sunt unse cu usturoi, care are rolul de a opri pătrunderea duhurilor rele. Împotriva strigoilor se obișnuiește să se folosească firimituri de pâine care se împrăștie prin curte, astfel încât duhurile rele să nu pătrundă în casă după mâncare.

Deasemenea se aprind candelă lângă icoane, iar animalelor din gospodărie li se pune busuioc sfințit în hrană și agheasmă în apă. Se obișnuiește să se descânte droburi de sare, care se îngroapă apoi sub grajd. Acestea se scot din pământ în ziua de Sfântul Gheorghe (23 aprilie) și sunt folosite la prepararea hranei pentru animale, având tot rol de protecție împotriva acestor rele. Tot în această noapte premergătoare sărbătorii Sfântului Andrei, fetele și flăcăii participă la ritualul numit păzitul usturoiului, unde veghează și petrec, pentru a înzestra usturoiul cu calitățile necesare îndepărtării primejdiilor, dar și pentru a atribui acestuia remedii terapeutice, ori puterea de a aduce pețitori acelora ce îl poartă la brâu.

Un alt obicei practicat tot în această noapte, care va dezvălui rodnicia livezilor și câmpurilor, este acela de a se pune o crenguță de vișin în apă (aceasta înflorind până la Crăciun) și de a se pune boabe de grâu la încolțit. Se spune că înălțimea și desimea grâului crescut până la Anul Nou, arată cum va fi anul viitor. Deasemenea, tot în noaptea dinaintea sărbătorii Sfântului Andrei, fetele nemăritate își pun sub pernă un fir de busuioc sfințit pentru a-și visa ursitul. Circulă în folclor și un Mit al Lupului Vârcolac, Sfântul Andrei fiind numit și **Apostolul Lupilor**, titlatură ce își are izvorul în faptul că Apostolul a locuit o bună bucată de vreme pe teritoriul getodacilor, al căror simbol era lupul.

Obiceiul vorbește despre noaptea de Sfântul Andrei în care lupii încep să vorbească cu grai omenesc, iar bariera dintre viață și moarte slăbește, astfel că strigoii și moroi încep să umble pe pământ, prin locurile pe care le frecventau când trăiau. Se crede deasemenea că lupii își pot mișca gâtul, devin mult mai sprinteni, iar oamenii care îi aud află lucruri îngrozitoare. Acești oameni, conform spuselor, vor fi atacați de lupi și se vor transforma în vârcolaci. Pentru că nici animalele nu sunt scutite de primejdie, gospodarii le protejază cu ajutorul unor cruci confecționate din ceară de albine. Bătrânii credeau în noaptea strigoilor și în faptul că gospodăriile lor sunt bânuite de sufletele oamenilor răi, singura modalitate de a se proteja fiind aceea de a unge cu usturoi ușile, geamurile, cotețele animalelor și hornurile caselor.

Potrivit istoricului Ania Moldoveanu, pentru a împiedica pătrunderea spiritelor rele în case, oamenii întorceau toate vasele, inclusiv cămilele cu gura în jos, pentru a nu exista nicio gură de intrare în locuințele lor, mulți dintre ei ungându-se ei înșiși cu usturoi pe la încheieturi. Se spune despre Sfântul Andrei este cel care a creștinat poporul român, datorită faptului că a propovăduit Evanghelia la geto-daci. Lui i se mai spune și Cel dintâi chemat, pentru că a fost primul care a răspuns chemării lui Iisus Hristos la apostolat. Numele de Andrei își are rădăcina în grecescul Andreas și înseamnă viteaz, bărbătesc.

Folclorul și tradițiile poporului român amintesc de prezența Sfântului Apostol Andrei în zona Dobrogei, unde acesta împreună cu însoțitorii săi și-au găsit loc de odihnă într-o peșteră. În anul 1943, episcopul Chesarie Păunescu al Dunării de Jos a sfințit acest așezământ dându-i numele de Peștera Sfântului Apostol Andrei. Astăzi, pe acest loc, se află un complex monahal numit Mănăstirea Sfântului Apostol Andrei. Sfântul Apostol Andrei a avut un sfârșit de mucenic, fiind răstignit, la Patras, lângă Corint, cu capul în jos, pe o cruce în forma de X, căreia i s-a spus mai pe urmă Crucea Sfântului Andrei.

Această cruce în formă de X o întâlnim și în prezent la barierele feroviare exact cu aceeași denumire. În anul 1997, Sfântul Apostol Andrei a fost proclamat Ocrotitor al României, iar ziua de 30 noiembrie a fost declarată zi nelucrătoare în România.

Sărbătorile de iarnă continuă cu ziua **Sfântului Nicolae**, Moș Nicolae, Sân-Nicoară sau Sânnicoară, așa cum mai este numit cel de-al doilea sfânt zămislit de Dumnezeu, sărbătorit pe data de 6 decembrie. Numele de Nicolae își are originea în limba greacă și semnifică victoria poporului, izbânda neamului. Sfântul Nicolae este considerat ocrotitorul copiilor și reprezintă întruchiparea bunătății și dărnicii.

În această zi sunt sărbătoriți toți cei care poartă acest nume sfânt, dar este și un prilej de bucurie pentru cei mici. Seara de 5 decembrie are însă o semnificație aparte pentru toți copiii, deoarece an de an, în această seară, ei își lustruiesc pantofii, cizmele ori ghetetele, așteptându-l pe Moș Nicolae, care se spune că sosește călare pe un cal alb, pentru a le aduce daruri. În tradițiile românești, Moș Nicolae păzește Soarele pentru a nu se strecura spre tărâmurile de miazănoapte și a lăsa lumea fără lumină și căldură, ajută văduvele, orfanii și fetele sărace. Tot el este stăpânul apelor și salvează de la înec corăbierii, apără soldații pe timp de război (motiv pentru care este invocat în timpul luptelor).

Deasemenea, în satele din zona Moldovei există obiceiul conform căruia în ziua de Sfântul Nicolae feciorii se organizează în cete și își aleg gazda pentru a repeta colindele de Crăciun și de Anul Nou. În alte zone din țară, fetele se adună în ajunul acestei sărbători pentru a face plăcinte, iar, conform unui obicei vechi, seara, la ora nouă fix, sunt vizitate de flăcăi pentru a petrece împreună. Se vorbește în popor despre faptul că, de Sfântul Nicolae, dracii pătrund în mori și îi aruncă pe morari în ape sau provoacă stricăciuni în moară. Pentru a ține departe diavolii și a îndepărta aceste rele se făceau slujbe și praznice de sfințire ale morilor.

În Transilvania, Moș Nicolae este considerat cel mai popular sfânt din zona Ardealului. Conform tradiției populare se mai spune că iarna începe odată cu sărbătoarea de Moș Nicolae care își scutură barba aducând astfel, în acest mod simbolic, prima zăpadă. Părintele Arsenie Boca spunea despre Sfântul Ierarh Nicolae următoarele: Inima lui era o mare în care se revărsau toate lacrimile pământului. Un obicei întâlnit în unele zone ale țării, la această dată, este acela ca oamenii să aducă în casă crenguțe de pomi fructiferi pe care le păstrează în apă, lângă icoane, pentru ca acestea să înflorească până de Anul Nou.

Dacă crenguțele înfloresc, anul care vine va fi roditor și plin de satisfacții. Tot de acum încep să se facă repetiții pentru colindele de Crăciun și Anul Nou.

Colindatul este obiceiul cel mai răspândit în perioada sărbătorilor de iarnă, practicat în toate zonele țării, fiecare regiune având cântece și urări specifice. Este considerat cel mai vechi și mai frumos obicei. Un colind întâlnit în Maramureș, este Jocul moșilor. Colindătorii merg la urât deghizați cu măști, iar gazdele îi răsplătesc cu câte un colac ce simbolizează soarele.

În zona Bucovinei, se spune că urările alungă spiritele rele și din acest motiv este considerat un păcat dacă o gospodărie are ușa închisă în ajunul Crăciunului și nu-i primește pe colindători. Se spune că urătorii aduc sănătate și un an prosper, de aceea trebuie primiți cu bucurie și recompensați cu nuci, mere, colaci și chiar bani. În județul Ialomița ceata de colindători este condusă de un lider numit vătaf. Cele mai cunoscute colinde românești sunt Capra, Steaua, Plugușorul și Sorcova.

Capra

Începând cu sărbătoarea Crăciunului și până la Anul Nou se merge cu Capra. Măștile care evocă personajele biblice la Vicleim, aici sunt înlocuite de masca unui singur animal, al cărui nume variază de la o regiune la alta: cerb în Hunedoara, capră sau țurcă în Moldova și Ardeal, borița (de la bour) în Transilvania de sud, iar în Muntenia și Oltenia, poartă denumirea de brezaia.

Steaua este o tradiție respectată și practică în aproape toate zonele țării, având ca semnificație vestirea oamenilor cu privire la nașterea lui Iisus Hristos, în ieslea din Betleem.

De la Crăciun și până la Bobotează copiii umblă cu steaua, cea care i-a călăuzit pe cei trei magi către locul unde s-a născut pruncul Iisus. Acest obicei este foarte vechi și se întâlnește la toate popoarele creștine.

Plugușorul se cântă în apropierea Anului Nou și este însoțit întotdeauna de pocnituri de bici, strigăte și sunete de clopoței. Este o urare tradițională românească care a păstrat scenariul ritualic al unei invocări magice cu substrat agrar. Plugul adevărat, tras de boi, a fost înlocuit în timp de un plug miniatural, mai ușor de purtat, sau de buhaiul care imită mugetul boilor. Textul plugușorului și-a pierdut astăzi caracterul de incantație magică, fiind recitat într-un ritm vioi, devenind astfel o urare veselă, optimistă.

Sorcova

Obiceiul mersului cu Sorcova se practică în prima dimineață a Anului Nou, presupunându-se că persoanele atinse cu sorcova vor avea un an bun. Aparținând obiceiurilor de Anul Nou, umblatul cu sorcova e mai degrabă bucuria copiilor. Aceștia poartă o crenguță înmugurită de copac sau o sorcovă confecționată dintr-un băț în jurul căruia s-au împletit flori de hârtie colorată. Numele de sorcovă vine de la cuvântul bulgar surov (verde fraged), făcând referire la ramura abia îmbobocită. Înclinată de mai multe ori în direcția unei anumite persoane, sorcova îndeplinește oarecum rolul unei baghete magice care are capacitatea de a transmite vigoare și tinerețe. Textul urării este unul ritmat, care amintește de o vrajă și care întărește efectul mișcării sorcovei.

Ignatul, sau tăiatul porcului, care are loc pe data de 20 decembrie, este o altă tradiție, care este practică pe tot teritoriul României. În această zi se sacrifică porcul pentru a pregăti bucatele care ajung pe masa de Crăciun. În jurul acestei sărbători sunt menționate tot felul de obiceiuri păgâne, care s-au mai păstrat în unele regiuni ale României. În credința vechilor daci, porcul era sacrificat pentru a veni în ajutorul soarelui. Acest ritual se desfășoară în apropierea trecerii din vechiul an în cel nou, deoarece oamenii credeau în forța regeneratoare a sacrificiului. Sunt multe obiceiuri legate de aceasta tradiție. Unul dintre aceste obiceiuri este acela ca după sacrificarea porcului, dar înainte de tăierea și porționarea lui, acesta să fie încălecat de cei mici, presupunându-se că anul care vine va fi lipsit de boli, plin de bogăție, sănătate și prosperitate.

Scriitorul Ion Creangă menționează acest ritual în Amintiri din copilărie. Pentru a ști cum va fi iarna din anul următor, gospodarii obișnuiau să se uite la splina porcului. Dacă aceasta era groasă la capăt însemna că iarna va fi grea, cu multă zăpadă, iar dacă splina era subțire la capăt, va ninge puțin și anul nou va fi îmbelșugat.

Ajunul Crăciunului

24 Decembrie este ziua când se împodobeste bradul, când se pregătesc bucatele pentru masa de Crăciun, cadourile pentru cei dragi dar și darurile pentru colindători. Un obicei foarte interesant, practicat în ajunul Crăciunului, în Banat, este acela potrivit căruia focul din casă nu trebuie stins deloc pentru ca anul ce urmează să vină, să fie îmbelșugat.

În Moldova, întâlnim obiceiuri ce încă se respectă în multe gospodării, printre care primenitul casei (femeile fac curat în toată casa, iar bărbații trebuie să aibă grijă să înapoieze toate lucrurile împumutate), presupunându-se că aceste activități vor proteja gospodăriile și vor aduce spor în casă. Seara se obișnuiește să se împodobească bradul cu dulciuri, iar pentru Moș Crăciun se pregătesc un colac, un cârnat și o sticlă de rachiu.

Împodobitul bradului de Crăciun este un obicei preluat din vest. Primul brad împodobit cu mere, se spune că a fost în Strasbourg în anul 1605. În țara noastră, bradul împodobit cu decorațiuni (globuri colorate, beteală, diferite figurine și instalații luminoase), așa cum îl știm noi în prezent, a fost introdus de către curtea regală Hohenzollern, sosită în Țările Române în anul 1866. Bradul a fost ales ca simbol al Crăciunului deoarece rămâne verde tot timpul anului, simbolizându-l pe Iisus Hristos veșnic viu. Împodobitul bradului este un moment emoționant toată familia participând la această tradiție veche de sute de ani.

În vechime bradul era împodobit cu fructe, flori, nuci poleite și lumânări. În vârful bradului este așezată o stea care simbolizează steaua ce i-a călăuzit pe magi până la Betleem. Bradul de Crăciun simbolizează pomul vieții, simbol care se regăsește în arta populară pe covoarele și iile tradiționale.

Crăciunul la români, sărbătorit pe data de 25 decembrie, este o importantă sărbătoare religioasă.

În satele românești, unde tradiția se mai păstrează femeile și bărbații încep pregătirile cu mult timp înainte de această sărbătoare.

Bărbații își fac ordine în curte, curăță grajdurile (locurile unde adăpostesc animalele), iar femeile își curăță casele și pregătesc mâncare tradițională specifică acestei sărbători: cozonaci, colaci, sarmale și alte bunătăți românești. Această sărbătoare celebrează Nașterea Domnului Iisus Hristos, este sărbătoarea care apropie familia și adună în jurul mesei pline cu bucate, preparate de gospodine, oamenii dragi. De pe masă nu trebuie să lipsească sarmalele, piftia, toba, cârnații, friptura de porc, vinul și cozonacul. Un alt obicei este acela ca în dimineața de Crăciun să ne spălăm cu apă curată de izvor în care se pune un ban de argint pentru ca tot anul să fim curați ca argintul și să fim feriți de boli. Spiritul sărbătorilor ne îndeamnă să facem fapte bune, să dăruim, să fim mai buni cu cei aflați în suferință, ori mai puțin norocoși.

31 Decembrie, ajunul Anului Nou sau Revelionul este petrecerea dintre ani. De pe masa de revelion, pe lângă bucatele tradiționale, nu trebuie să lipsească peștele și strugurii. Tradiția este să se mănânce 12 boabe de struguri pentru fiecare lună a anului, fiecare boabă reprezentând câte o dorință pentru anul care vine, pentru ca acesta să fie îmbelșugat cu sănătate și noroc. Astăzi există numeroase obiceiuri care sunt respectate de mulți oameni la trecerea dintre ani. Unul dintre acestea este ca în noaptea dintre ani să se facă mult zgomot și lumină pentru a alunga spiritele rele, iar în noul an oamenii să fie feriți de necaz. Din acest motiv, trecerea dintre ani este sărbătorită cu multe artificii, petarde și șampanie. Deasemenea se spune că în această noapte este de bun augur să se poarte haine de culoare roșie, aceasta simbolizând veselia și dragostea.

La trecerea dintre ani se mai spune că este bine să avem bani în buzunar pentru ca aceștia să nu lipsească în anul ce vine.

1 Ianuarie - Anul Nou și Sfântul Vasile

Pe 1 Ianuarie se sărbătorește trecerea într-un nou an calendaristic. Această sărbătoare are o vechime de peste 4.000 de ani. Anul Nou coincide cu sărbătoarea Sfântului Vasile cel Mare, ocrotitorul săracilor, ziua când toți cei care poartă acest nume sfânt sunt sărbătoriți. Se spune că Anul Nou este bine să ne prindă cu un buchet de vâsc, plantă considerată sacră, aducătoare de sănătate și noroc.

Boboteaza este o sărbătoare religioasă importantă, ziua când a fost botezat Iisus Hristos, care semnifică înnoirea omului creștin. În Ajunul Bobotezei, preoții intră în casele oamenilor pentru a le aduce binecuvântarea Sfintei Treimi prin stropirea cu apă sfințită.

În această zi se sfințesc toate apele, iar credincioșii merg la biserică pentru a participa la slujbă și pentru a lua apă sfințită.

Sărbătoarea Sfântului Ion

Pe 7 ianuarie este sărbătorit Sfântul Ioan Botezătorul, cel care l-a botezat pe Iisus în râul Iordan și care este considerat protectorul pruncilor. Toți cei care poartă acest nume sfânt sunt deasemenea sărbătoriți la această dată, sărbătoarea fiind una a bucuriei. Ziua Sfântului Ion reprezintă încheierea sărbătorilor de iarnă. Conform tradiției populare se spune că după data de 7 ianuarie, se înmoaie gerul, iar temperaturile încep să crească.

Perioada sărbătorilor de iarnă rămâne specială și plină de semnificație pentru poporul român, cu toate că multe din obiceiurile străvechi au început să fie uitate sau uneori chiar înlocuite de sărbători comerciale, străine locului. Frumoasele tradiții și obiceiuri românești primite de la

strămoși, sunt o moștenire de o valoare incomensurabilă, de aceea păstrarea și conservarea acestora este o datorie morală a noastră, a tuturor românilor, o dovadă de respect pentru bunii și străbunii noștri dar și pentru a ne păstra și perpetua originea și identitate culturală.

Adriana Apostol

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ *Independența
prin Cultură*